

ΕΤΕΡΟΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

μεταξύ εκπαιδευτικών

Μονάδα Ποιότητας και Αξιολόγησης Εκπαιδευτικού Έργου

Οκτώβριος 2024

Ετεροπαρατήρηση μεταξύ εκπαιδευτικών

Μαρία Νίκα, Σύμβουλος Α' ΙΕΠ
Σταυρούλα Βούρβουλη, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ
Χριστίνα-Ερριέττα Συκά, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

Μονάδα Ποιότητας και Αξιολόγησης Εκπαιδευτικού Έργου

Τμήμα Γ' Επιμόρφωσης & Αξιολόγησης εκπ/κού έργου και εκπ/κών, Ευρωπαϊκής και Διεθνούς Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οκτώβριος 2024

Το παρόν υποστηρικτικό υλικό περιλαμβάνει μια συνοπτική σύνθεση προτάσεων και οδηγιών αναφορικά με τις διαδικασίες της «Ετεροπαρατήρησης μεταξύ εκπαιδευτικών» αποσκοπώντας κυρίως στην παρουσίαση χρήσιμων πρακτικών για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης των σχολικών μονάδων.

Ετεροπαρατήρηση

Η ετεροπαρατήρηση αποτελεί μια διαμορφωτική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει συζήτηση και αναστοχασμό, ανταλλαγή καλών πρακτικών και προβληματισμών, αμφισβήτηση ενδεχομένως των παραδοχών για τη διδασκαλία και επαφή με διαφορετικές προσεγγίσεις για τη μάθηση και τη διδασκαλία.

Η ετεροπαρατήρηση προϋποθέτει την παρουσία τουλάχιστον δύο συμμετεχόντων, του παρατηρητή και του παρατηρούμενου, και δύναται να αποτελέσει εργαλείο τόσο για σκοπούς αξιολόγησης (από εξωτερικούς παρατηρητές) όσο και για **συνεργατική ανατροφοδότηση** (από ομοτίμους). Στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για μονομερή διαδικασία, ενώ στη δεύτερη, η σχέση που αναπτύσσεται είναι **αμφίδρομη**. Και στις δύο περιπτώσεις, η ανατροφοδότηση αποτελεί βασικό απαραίτητο συστατικό για την κριτική ανάλυση και τον αναστοχασμό σε σχέση με τις διδακτικές και παιδαγωγικές πρακτικές.

Η παρατήρηση των εκπαιδευτικών από συναδέλφους (συναδελφική παρατήρηση) αποτελεί αφενός μια μέθοδο εσωτερικής αξιολόγησης ή αυτοαξιολόγησης και αφετέρου, δύναται να έχει χαρακτήρα **συναδελφικής καθοδήγησης** καθώς ο παρατηρητής διαδραματίζει τον ρόλο του κριτικού φίλου, οι υποδείξεις του οποίου γίνονται το έναυσμα για εποικοδομητική συζήτηση με στόχο τον προβληματισμό και την αναστοχαστική ανατροφοδότηση.

Η ετεροπαρατήρηση σε αυτό το πλαίσιο έχει ιδιαίτερη αξία, καθώς διεξάγεται σε ένα πιο ασφαλές –μη επικριτικό– περιβάλλον το οποίο στηρίζεται στη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών με κοινό στόχο την επαγγελματική τους ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας στο σχολείο.

Η συνεισφορά της ετεροπαρατήρησης στην εκπαιδευτική διαδικασία

«... η ικανότητα των εκπαιδευτικών να προσαρμόζουν τις τεχνικές τους ώστε να είναι λειτουργικές για την τάξη τους αποτελεί βασικό στοιχείο οποιουδήποτε αποτελεσματικού μοντέλου ανάπτυξης των εκπαιδευτικών»

William, 2016

Η εκπαιδευτική έρευνα έχει καταδείξει πως η συναδελφική ετεροπαρατήρηση στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών καθώς και στη βελτίωση της διδασκαλίας. Επίσης προσφέρει όφελος και στα δύο εμπλεκόμενα μέλη συμβάλλοντας στην προοπτική βελτίωσης των διδακτικών πρακτικών ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών.

Τα οφέλη της ετεροπαρατήρησης

Για τον παρατηρητή

- **Επαγγελματική ανάπτυξη: βελτίωση της διδακτικής πράξης**
- ενίσχυση συναδελφικότητας σε κλίμα εμπιστοσύνης και ισότιμης συνεργασίας
- δυνατότητα αξιοποίησης νέων πρακτικών/μεθόδων για τη διδασκαλία
- ενίσχυση των δεξιοτήτων επικοινωνίας - ευελιξίας - κατανόησης
- αξιοποίηση της αναστοχαστικής διαδικασίας μέσα από μια διαφορετική οπτική πηγή έμπνευσης για μελλοντικούς διδακτικούς σχεδιασμούς
- ενίσχυση της ενσυναίσθησης παρατηρώντας τη διδασκαλία από διαφορετική οπτική γωνία

Για τον παρατηρούμενο

- **Επαγγελματική ανάπτυξη: εφαρμογή νέων πρακτικών και ευκαιρία για ανατροφοδότηση**
- ενίσχυση συναδελφικότητας σε κλίμα εμπιστοσύνης και ισότιμης συνεργασίας
- ανάδειξη νέων προσεγγίσεων/πρακτικών/μεθόδων
- ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης μέσω υποστήριξης και κατανόησης
- ενίσχυση του αναστοχασμού - επαναπροσέγγιση των διδακτικών του πρακτικών
- πηγή έμπνευσης για μελλοντικούς διδακτικούς σχεδιασμούς

Για το σχολείο

- **Ανάδειξη της σχολικής μονάδας σε επαγγελματική κοινότητα μάθησης**
- εξωστρέφεια - άνοιγμα των τάξεων
- ενίσχυση της συναδελφικότητας και συνεργασίας των εκπαιδευτικών σε κλίμα διάχυσης γνώσεων και εμπειριών
- βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης στο σχολείο
- προοπτική διαμόρφωσης συλλογικής οργανωτικής κουλτούρας στο σχολείο

Για τη μαθησιακή διαδικασία

- **Βελτίωση των μαθησιακών αποτεσμάτων**
- δυνατότητα ανάλυσης της διδασκαλίας και των διαπροσωπικών σχέσεων στην τάξη
- συνειδητοποίηση της πραγματικής κατάστασης, ως το πρώτο βήμα για την αλλαγή της διδακτικής συμπεριφοράς
- δυνατότητα εστίασης σε συγκεκριμένες διαστάσεις και διδακτικές πρακτικές
- διύποκειμενικά δεδομένα για τη διδασκαλία και όχι ασαφείς, γενικόλογες και ιδιοσυγκρασιακές εκτιμήσεις

Στάδια - ενέργειες για την ετεροπαρατήρηση

Η παρατήρηση από ομοτίμους θα πρέπει να πραγματοποιείται όσο το δυνατόν συχνότερα, να είναι εμπιστευτική και να ενθαρρύνει όλο το εμπλεκόμενο εκπαιδευτικό προσωπικό να συμμετέχει και να μαθαίνει με συναδελφικό και ανατροφοδοτικό τρόπο.

Ο κύκλος της ετεροπαρατήρησης (προσαρμογή από το «Classroom Observation» του Matt O'Leary, 2014).

Πριν την παρατήρηση

- ✓ Πραγματοποιείται συνάντηση μεταξύ των εμπλεκόμενων στη διαδικασία ετεροπαρατήρησης και διευθετούνται διαδικαστικά θέματα (π.χ. χρόνος διεξαγωγής της παρατήρησης, γνωστικό αντικείμενο παρατήρησης, περιοχή εστίασης)

Σημείωση: Η παρατήρηση μπορεί να είναι εστιασμένη (σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, σε συγκεκριμένη διδακτική πρακτική, στη χρήση συγκεκριμένων μέσων/υλικών κ.ά.) ή να επικεντρώνεται στην ευρύτερη διεξαγωγή της διδασκαλίας εντοπίζοντας ενδεχομένως στοιχεία που θα αποτελέσουν σημεία εστίασης σε επόμενη φάση ετεροπαρατήρησης.

- ✓ Λαμβάνεται μέριμνα για τις ανάγκες των μαθητών/τριών αναφορικά με τη δημιουργία του αντικειμένου εστίασης της παρατήρησης.
- ✓ Διευθετούνται ζητήματα διαχείρισης χρονικού πλαισίου κατά τη διάρκεια του οποίου θα πραγματοποιηθεί η ετεροπαρατήρηση με στόχο τη διατήρηση της εύρυθμης λειτουργίας της σχολικής μονάδας.

Κατά τη διάρκεια της παρατήρησης

Ο παρατηρητής καταγράφει τι συμβαίνει στο μάθημα. Ενδεικτικές μέθοδοι:

Γραπτή ανάλυση

- ✓ Μελέτη περίπτωσης που περιλαμβάνει στοιχεία για τον τρόπο που οι μαθητές/τριες αλληλεπιδρούν με άλλους μαθητές/τριες και με τις μαθησιακές εργασίες και πώς λαμβάνουν μέρος σε ορισμένα στάδια του μαθήματος.
- ✓ Σημείωση στρατηγικών και τεχνικών που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός.
- ✓ Παρατήρηση τύπου εθνογραφίας: καταγραφή πραγματικών περιγραφών του τι κάνει ο εκπαιδευτικός και τι κάνουν οι μαθητές. Μπορεί να παρατηρηθεί ολόκληρη η τάξη ή να γίνει εστίαση σε συγκεκριμένες ομάδες μαθητών ή ακόμα και σε έναν μόνο μαθητή.

Λίστες ελέγχου

- ✓ Χρήσιμη μέθοδος για την καταγραφή προσδιορισμένων τεχνικών διδασκαλίας και εκμάθησης. Περιλαμβάνει μια συμφωνημένη από τους εμπλεκόμενους λίστα κριτηρίων που παρέχουν πληροφορίες για τι συμβαίνει κατά τη διάρκεια ενός στιγμιότυπου του μαθήματος.

Μετά την παρατήρηση

Οι εμπλεκόμενοι προγραμματίζουν μια συνεδρία ανατροφοδότησης.

Παροχή ανατροφοδότησης από τον παρατηρητή

- ↳ Συζητήστε σχετικά με το τι ακριβώς συνέβη κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας πριν προχωρήσετε στον σχολιασμό της. Δεν είναι αυτονόητο ότι τα δύο μέρη έχουν την ίδια εικόνα και οπτική! Πολύ συχνά δεν συνειδητοποιούμε τον τρόπο με τον οποίο ενεργούμε (τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε, μιλάμε, αντιδράμε κ.λπ.) ή γεγονότα που συνέβησαν κατά τη διδασκαλία μας, ενώ αντίθετα μπορεί να τα εντοπίσει πιο εύκολα ένας παρατηρητής. Το στάδιο αυτό είναι πολύ σημαντικό για να συνεχίσουμε τη συζήτηση.
- ↳ Δώστε ειλικρινή και εποικοδομητική ανατροφοδότηση χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από την παρατήρηση που σχετίζονται με την περιοχή εστίασης.
- ↳ Βεβαιωθείτε ότι τα σχόλια δεν είναι επικριτικά.
- ↳ Επικεντρωθείτε στη διδακτική πράξη και όχι στο άτομο.
- ↳ Επικεντρωθείτε στο τι κάνουν οι μαθητές/τριες στο μάθημα αντί να εστιάσετε μόνο σε αυτό που κάνει ο εκπαιδευτικός.
- ↳ Προσπαθήστε να συζητήσετε λύσεις αντί να μιλάτε για προβλήματα. Ενθαρρύνετε μια πρακτική που αναζητά λύσεις, με βάση τα όσα μάθατε από τη συγκεκριμένη εμπειρία.
- ↳ Δώστε την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό που δίδαξε το μάθημα να πρωτοστατήσει στη συζήτηση και αποφύγετε να του πείτε απλώς τι θα κάνατε εσείς.

Στάση του παρατηρούμενου κατά την ανατροφοδότηση:

- ↳ Να είστε «ανοιχτοί» στα σχόλια και δώστε στον εαυτό σας άφθονο χρόνο σκέψης πριν απαντήσετε στον παρατηρητή σας.
- ↳ Μη διστάσετε να εξηγήσετε την προσέγγισή σας και πώς κρίνετε τη διδασκαλία από τη δική σας οπτική γωνία.
- ↳ Συζητήστε τι έμαθε ο παρατηρητής από την παρατήρησή σας, καθώς η βελτίωση των διδακτικών πρακτικών είναι σημαντικό μέρος της διαδικασίας και για τους δύο.

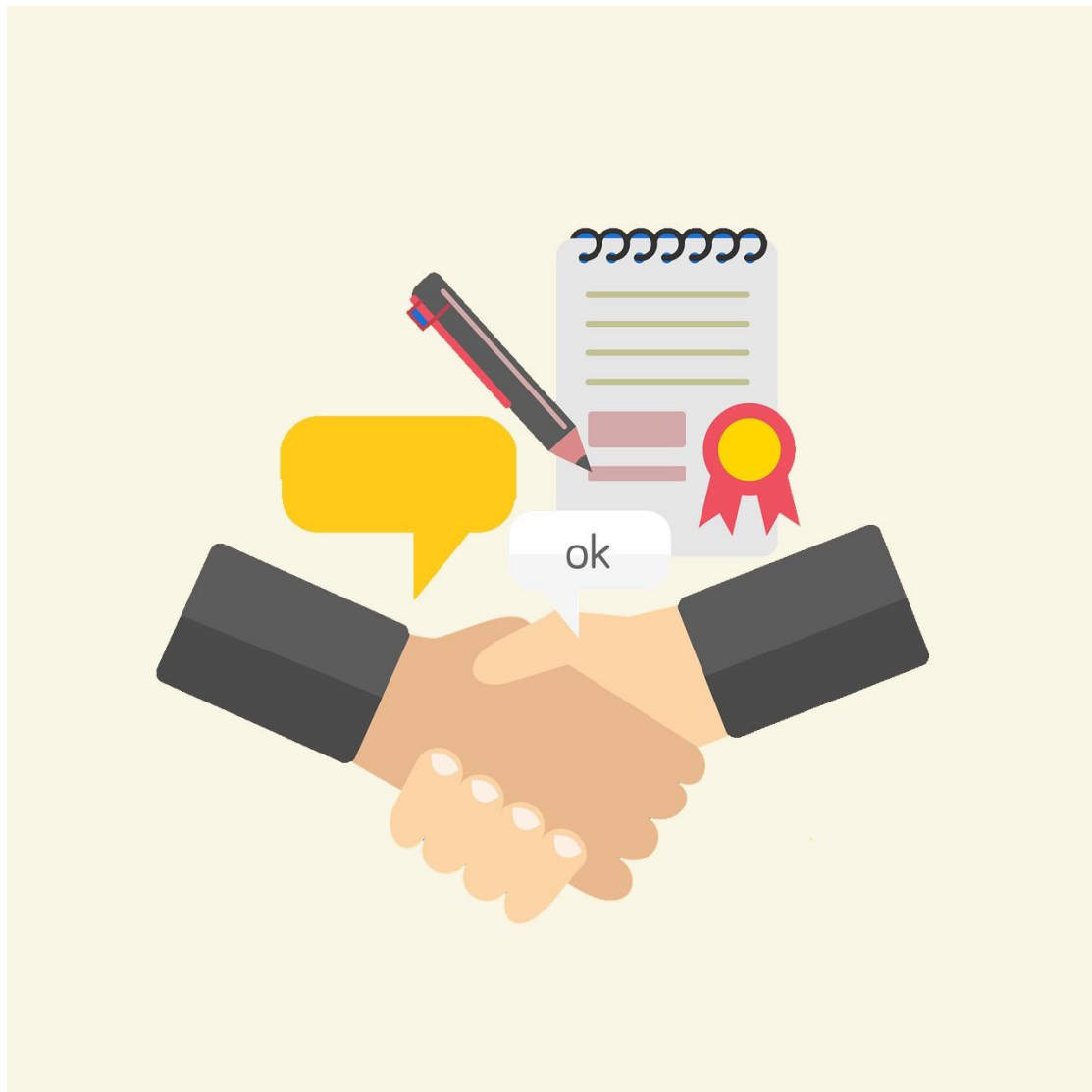
Παρανοήσεις για την ετεροπαρατήρηση

- **Στην ετεροπαρατήρηση συμμετέχουν αποκλειστικά και μόνο δύο εκπαιδευτικοί.** Υπάρχει η δυνατότητα συμμετοχής τριών εκπαιδευτικών στη διαδικασία (οι δύο από τους συμμετέχοντες είναι παρατηρητές). Σε αυτή την περίπτωση μπορούν οι παρατηρητές να έχουν κοινή εστίαση ή διαφορετική (σε διαφορετικές ομάδες μαθητών, σε διαφορετικά στοιχεία της διδασκαλίας κ.λπ.), να έχουν κοινό ή μη εργαλείο παρατήρησης, ανάλογα με τον σκοπό και τον σχεδιασμό της παρατήρησης.
- **Είναι σωστό να δίνουμε μόνο θετική ανατροφοδότηση.** Η διαδικασία της ετεροπαρατήρησης δε στοχεύει αποκλειστικά σε θετικά ανατροφοδοτικά σχόλια. Μια εποικοδομητική ανατροφοδότηση σε κλίμα σεβασμού και εμπιστοσύνης αναμένεται να περιλαμβάνει και σχόλια σχετικά με τα σημεία που χρήζουν βελτίωσης.
- **Η ετεροπαρατήρηση είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία εφόσον προϋποθέτει παρατηρήσεις, αναστοχαστική διαδικασία και αναλύσεις του συνόλου των χαρακτηριστικών μιας διδασκαλίας.** Δεν είναι απαραίτητη (και δεν προτείνεται) η καταγραφή του συνόλου των εξελισσόμενων φάσεων μιας διδασκαλίας. Καλό είναι να εστιάζουμε σε όσα μπορούμε να ανταπεξέλθουμε και έχουν μεγαλύτερη σημασία για τον σκοπό της παρατήρησης.
- **Η παρατήρηση πρέπει να γίνεται σε μάθημα της ειδικότητάς μας.** Στη διαδικασία ετεροπαρατήρησης μπορεί να συμμετέχουν εκπαιδευτικοί που διδάσκουν διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, σε διαφορετικές τάξεις ή ακόμα και σε διαφορετικές σχολικές μονάδες. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν την εξέλιξη μιας διδασκαλίας με το ίδιο μαθητικό δυναμικό ή σε ένα διαφορετικό σχολικό εκπαιδευτικό συγκείμενο και να αναστοχαστούν για τις δικές τους εκπαιδευτικές και διδακτικές πρακτικές. Όσο μεγαλύτερη ποικιλία υπάρχει τόσο μεγαλύτερο το κέρδος. Καλό είναι να μην επαναλαμβάνονται συνεχώς τα ίδια «ζευγάρια ομοτίμων».
- **Απαραίτητη προϋπόθεση η αποδοχή της ανατροφοδότησης και των προτάσεων του συναδέλφου/ παρατηρητή.** Κατά τη διάρκεια της συνεδρίας ανατροφοδότησης δεν θεωρείται δεδομένη η σύγκλιση απόψεων. Ενδείκνυται να είμαστε ανοικτοί στις παρατηρήσεις του συναδέλφου ώστε αυτές να αποτελέσουν το έναυσμα για επαγγελματικό διάλογο και αναστοχασμό αλλά δεν είναι απαραίτητο να έχουν όλοι την ίδια οπτική ή προσέγγιση.

Φόρμες παρατήρησης: Ενδεικτικά παραδείγματα

Παρατίθενται ενδεικτικά παραδείγματα με διαμορφωμένες φόρμες παρατήρησης που προέκυψαν από τη σύνθεση δοκιμασμένων, προτεινόμενων πρότυπων, ποιοτικής κυρίως προσέγγισης, οι οποίες διαφέρουν ως προς τη φιλοσοφία και την προσέγγιση της αποτύπωσης των στοιχείων της διδασκαλίας: μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο δομημένες και εστιασμένες σε επιμέρους κριτήρια, δείκτες κ.λπ.

Οι φόρμες μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως έχουν ή να προσαρμοστούν ανάλογα με τους σκοπούς της παρατήρησης, τη φύση της διδασκαλίας, το σημείο εστίασης, τις προτιμήσεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών κ.λπ.

Παράδειγμα 1ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

.....

Σημείο εστίασης (εάν έχει συμφωνηθεί κάτι τέτοιο):

.....

Θετικά σημεία	Σημεία προς βελτίωση
Μου άρεσε ...	Νομίζω ότι δεν λειτούργησε ...
Ερωτήματα	Προτάσεις
Γιατί ...;	Νομίζω ότι θα λειτουργούσε καλύτερα ...

Παράδειγμα 2ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

.....

Σημείο εστίασης (εάν έχει συμφωνηθεί κάτι τέτοιο - π.χ. συγκεκριμένο κριτήριο): ...

.....

Κριτήριο: Παιδαγωγικό κλίμα και διαχείριση της τάξης	
Δείκτες	Στιγμιότυπα από την παρατήρηση & σχόλια
Διαμόρφωση αμοιβαίας εμπιστοσύνης & αλληλοσεβασμού	
Διαμόρφωση κλίματος μάθησης στην τάξη	
Παρακολούθηση της συμπεριφοράς των μαθητών	
Παροχή σχετικής ανατροφοδότησης	
Θεμελίωση κλίματος αναγνώρισης και αποδοχής της κοινωνικοπολιτισμικής και της ατομικής διαφορετικότητας	
Συμμετοχή μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία	
Αξιοποίηση ευκαιριών για επικοινωνιακό διάλογο	
Αντίδραση του εκπ/κού στην αρνητική συμπεριφορά μαθητών	
Επίλυση διαφορών, πρόληψη και διαχείριση συγκρούσεων	
Παροχή ευκαιριών ανάπτυξης στάσεων και ικανοτήτων αυτορρύθμισης της μάθησης	
Παροχή ευκαιριών αυτορρύθμισης σε περιπτώσεις διαφορών/συγκρούσεων	

Παράδειγμα 3ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

.....

Σημείο εστίασης (εάν έχει συμφωνηθεί κάτι τέτοιο - π.χ. συγκεκριμένο κριτήριο): ...

.....

Τομέας παρατήρησης	Περιγραφή/σχόλια
Περιεχόμενο διδασκαλίας	<p>Π.χ.</p> <p>Φαίνεται να χειρίζεται καλά το αντικείμενο της διδασκαλίας, χρησιμοποιεί επίκαιρα παραδείγματα</p>
Οργάνωση	<p>Π.χ.</p> <p>Το μάθημα ήταν καλά οργανωμένο και φάνηκε ότι υπήρχε καλή προετοιμασία. Οι στόχοι του μαθήματος ήταν σαφείς για τα παιδιά. Δόθηκε έμφαση στα καίρια σημεία και ο εκπαιδευτικός έκανε όποτε χρειαζόταν επισκόπηση των συμπερασμάτων. Αποτελεσματική διαχείριση του χρόνου. Τακτικός έλεγχος της κατανόησης των μαθητών με ερωτήσεις Ωστόσο,</p>
Κλίμα - σχέσεις	<p>Π.χ.</p> <p>Οι μαθητές συμμετείχαν με ενδιαφέρον εκτός από δύο περιπτώσεις που Ο εκπαιδευτικός ήταν δίκαιος και φερόταν ισότιμα σε όλα τα παιδιά. Ήταν ενθουσιώδης και αλληλεπιδρούσε με όλα τα παιδιά ...</p>
Διδακτικές μέθοδοι	<p>Π.χ.</p> <p>Ο εκπαιδευτικός αξιοποίησε</p> <p>Ήταν πολύ χρήσιμη η</p> <p>Θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει περισσότερα παραδείγματα σχετικά με ... καθώς οι μαθητές δε φαίνεται να κατανόησαν ...</p>
Αξιολόγηση της μάθησης και ανατροφοδότηση	<p>Π.χ.</p> <p>Βοήθησε ιδιαίτερα η</p> <p>Θα μπορούσε να ...</p>
.....	

Παράδειγμα 4ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

.....

Σημείο εστίασης (εάν έχει συμφωνηθεί κάτι τέτοιο - π.χ. συγκεκριμένο κριτήριο): ...

.....

Παρατήρηση	Σχόλια
Ο εκπαιδευτικός παρουσίασε δείχνοντας	
Τα παιδιά χωρίστηκαν σε ομάδες και Μια ομάδα δεν είχε κατανοήσει τι πρέπει να κάνει και ο εκπαιδευτικός τους βοήθησε δίνοντάς τους ...	

Παράδειγμα 5ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

.....

Σημείο εστίασης (εάν έχει συμφωνηθεί κάτι τέτοιο - π.χ. συγκεκριμένο κριτήριο): ...

.....

Τι έκανε ο εκπαιδευτικός	Τι επίδραση είχε στους μαθητές	Σχόλια
Παρουσίασε και εξήγησε το φαινόμενο
Έκανε ερωτήσεις σχετικά με ... ώστε να		

Παράδειγμα 6ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

Βασικά σημεία της συζήτησης που προηγήθηκε της παρατήρησης

γιατί επιλέχθηκε το συγκεκριμένο μάθημα; ποια είναι τα σημεία που συμφωνήσαμε να εστιάσουμε; ποιος είναι ο σκοπός της παρατήρησης; τι θέλουμε να ελέγξουμε; π.χ. μια καινούργια μέθοδο κ.λπ.

Τι παρατήρησα

Παραδείγματα καλής πρακτικής που είδα/μου έκαναν εντύπωση

Σημεία προς βελτίωση/ για συζήτηση

Κύρια σημεία που επισημάνθηκαν κατά τη συζήτηση μετά την παρατήρηση- Συμπεράσματα

Παράδειγμα 7ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

.....

Βασικά σημεία της συζήτησης που προηγήθηκε της παρατήρησης

Πλαίσιο:

Σκοπός:

Σημείο εστίασης:

Σημεία εστίασης	ΝΑΙ / ΟΧΙ	Σχόλια
Ήταν καλά δομημένο και οργανωμένο το μάθημα;		
Ήταν σαφείς οι μαθησιακοί στόχοι;		
Ελέγχθηκε η επίτευξη των μαθησιακών στόχων;		
Συμμετείχαν όλοι οι μαθητές ενεργά;		
Ήταν η διαχείριση της τάξης αποτελεσματική;		
Δόθηκαν ευκαιρίες επέκτασης της μάθησης/ εφαρμογής/ κριτικής σκέψης		
Έλαβαν οι μαθητές επαρκή ανατροφοδότηση;		
Αξιοποιήθηκαν αποτελεσματικά τα μέσα/εργαλεία της διδασκαλίας;		

Καλές πρακτικές που εντοπίστηκαν ...

Σημεία προς βελτίωση

Παράδειγμα 8ο

Διδασκαλία (γνωστικό αντικείμενο/ενότητα/τάξη):

.....

Συνάντηση πριν την παρατήρηση		
Ποιοι είναι οι στόχοι του μαθήματος/ της ενότητας που θα παρατηρηθεί; (μαθησιακά αποτελέσματα, ανάπτυξη δεξιοτήτων)		
Σε ποιον τομέα χρειάζομαι περισσότερη ανατροφοδότηση / τι θέλω να βελτιώσω;		
Κατά την παρατήρηση		
Τομείς παρατήρησης	Τι περιμένω να δω/ παραδείγματα (προσυμπληρώνεται σε συμφωνία των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών)	Παρατηρήσεις
Πώς αξιοποιήθηκαν οι πρότερες εμπειρίες των μαθητών για την νέα μάθηση;	<ul style="list-style-type: none"> Έγιναν ερωτήσεις προς τους μαθητές σχετικά με ... Ζητήθηκε από τους μαθητές να περιγράψουν μια ιστορία 	
Με ποιες τεχνικές προσπάθησε ο εκπαιδευτικός να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών;	<ul style="list-style-type: none"> Παρουσίασε ένα ενδιαφέρον βίντεο ... Τους έκανε ερωτήσεις σχετικά με ... Χώρισε τους μαθητές σε ομάδες για να συζητήσουν 	
Με ποιον τρόπο έλαβαν ανατροφοδότηση οι μαθητές;	<ul style="list-style-type: none"> Τους ζητήθηκε να κάνουν ερωτήσεις και ο εκπαιδευτικός απαντούσε ... Ο εκπαιδευτικός ρωτούσε τακτικά τους μαθητές ... Ο εκπαιδευτικός ζήτησε στο τέλος να συζητήσουν οι μαθητές και να σχολιάσουν ... 	
Μετά την παρατήρηση: Κοινά συμπεράσματα		

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Δεμερτζή, Κ. & Μπαγάκης, Γ. (2007). Ερευνητικά εργαλεία άγνωστα στην ερευνητική ομάδα. Στο: Μπαγάκης, Γ., Δεμερτζή, Κ. & Σταμάτης, Θ. (Επιμ.). *Ένα σχολείο μαθαίνει. Η αυτοαξιολόγηση και η ανάπτυξη ενός σχολείου στο πλαίσιο του Διεθνούς Προγράμματος Carpe Vitam. Leadership for Learning* (σσ. 221-243) Αθήνα: Λιβάνη.
- Καλλιμάνη, Μ. (2017). Η θεσμοποιημένη διαδικασία αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας ως ευκαιρία για δημιουργική συλλογική δράση και αυτοβελτίωση των εκπαιδευτικών. *Ελληνική Επιθεώρηση Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης*, 1 (1), 780-790.
- Κασσωτάκης, Μ. (2018). *Αξιολόγηση των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. (2016). Ο ρόλος του εξωτερικού συνεργάτη στην ενδοσχολική επιμόρφωση ανιχνεύοντας την οπτική του. Στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ.). *Μεθοδολογία, Πολιτικές, Πρακτικές Επιμόρφωσης και Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού που Βασίζονται στο Σχολείο* (σσ. 88-96). Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Λιακοπούλου, Μ. (2016). Η σχολική μονάδα εστία και κοινότητα επαγγελματικής μάθησης. Στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Μεθοδολογία, Πολιτικές, Πρακτικές Επιμόρφωσης και Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού που Βασίζονται στο Σχολείο* (σσ. 161-171). Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Πασιαρδής, Π. & Σαββίδης, Γ. (2014). Παρακολούθηση της διδασκαλίας. Στο Πασιαρδής, Π. (Επιμ.), *Αξιολόγηση προγραμμάτων και προσωπικού στην εκπαίδευση. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και εκπαιδευτικών – Τόμος II* (σσ.173-198).
- Ρώσσιου, Ε. & Ηλιοπούλου, Κ. (2018). Ετεροπαρατήρηση: Ένα εργαλείο για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. *Εκπαιδευτικός Κύκλος*, 6 (2), 100-117.
- Σαββίδης, Γ. (2014). Στρατηγικές αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Στο Πασιαρδής, Π. (Επιμ.), *Αξιολόγηση προγραμμάτων και προσωπικού στην εκπαίδευση. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και εκπαιδευτικών – Τόμος II* (σσ.72-109).
- Τσάφος, Β. & Κατσαρού, Ε. (2013). Υποστηρίζοντας την αλλαγή στο σχολείο μέσα από συμμετοχικές και αναστοχαστικές επιμορφωτικές διαδικασίες. Στο Κ. Καρράς, Π. Καλογιαννάκη, C.C. Wolhuter & Ν. Ανδρεαδάκης (Επιμ.), *Εκπαίδευση και εκπαίδευση εκπαιδευτικών στον κόσμο*. Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συμποσίου. ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης, 285-294.
- Φερεσίδη, Κ. (2022). Η ετεροπαρατήρηση διδασκαλίας ως στοιχείο φρόνησης του εκπαιδευτικού: μία οικεία πρακτική ή ένα ανομολόγητο φόβητρο κατά την εσωτερική αξιολόγηση; *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση*, 7, 106-120.
- Χατζηπαναγιώτου, Π. (2016). Η επιτυχής δικτύωση εκπαιδευτικών ως μηχανισμός υποστήριξης της συνεχιζόμενης επαγγελματικής τους ανάπτυξης και της σχολικής βελτίωσης. Στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Μεθοδολογία, Πολιτικές, Πρακτικές Επιμόρφωσης και Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού που Βασίζονται στο Σχολείο* (σσ. 107-115). Εκδόσεις Γρηγόρης.

Ξενόγλωσση

- Borko, H. (2004). Professional Development and Teacher Learning: Mapping the Terrain. *Educational Researcher*, 33 (8), 3–15.
- Cambridge Assessment International Education. Teaching and Learning Team: Getting started with Peer Observation. <https://www.cambridge-community.org.uk/professional-development/gswpo/index.html>
- Darling-Hammond, L., Amrein-Beardsley, A., Haertel, E. & Rothstein, J. (2012). Evaluating teacher evaluation: Popular modes of evaluating teachers are fraught with inaccuracies and inconsistencies, but the field has identified better approaches. *Phi Delta Kappan*, 93 (6), 8-15. <https://doi.org/10.1177/003172171209300603>
- Darling-Hammond, L. (2014). One piece of the whole: Teacher Evaluation as Part of a comprehensive System for Teaching and Learning. *American Educator*, 38 (1), 4-13.
- Goldstein, J. (2007). Easy to dance to: Solving the problems of teacher evaluation with peer assistance and review. *American Journal of Education*, 113, 479-508.
- Guskey, T. R., & Yoon, K. S. (2009). What Works in Professional Development? *Phi Delta Kappan*, 90(7), 495-500. <https://doi.org/10.1177/003172170909000709>
- Hardy, I. (2012). *Professional Development Policy, Research and Practice*. Taylor and Francis Group-Routledge.
- Mac Beath, J. (2001). Το σχολείο που μαθαίνει. Στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ. Εκδ.). *Αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και σχολείου* (157-165). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Meirink, A.J., Paulien C. Meijerb, C.P., Verloopa, N. & Bergenc, C.M.T. (2009). How do teachers learn in the workplace? An examination of teacher learning activities. *European Journal of Teacher Education*, 32 (3), 209–224.
- Milanowski, A. (2005). Split roles in performance evaluation: A field study involving new teachers. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 18 (3), 15-169.
- Newmann, F. M., King, M. B. & Youngs, P. (2000). Professional development that addresses school capacity: Lessons from urban elementary schools. *American Journal of Education*, 108 (4), 259-299.
- O’Leary, M. (2014). *Classroom Observation: A guide to the effective observation of teaching and learning*. London: Routledge
- Peel, D. (2005). Peer observation as a transformatory tool? *Teaching in Higher Education*, 10 (4), 489-504.
- Sullivan, S. & Glanz, J. (2009). *Supervision that improves teaching and learning: Strategies and techniques (3rd ed.)*. New York: Corwin Press.
- William, D. (2016). *Leadership for teacher learning: Creating a culture where all teachers improve so that all students succeed*. West Palm Beach, FL: Learning Sciences International.